

להצלחת התורמים. ולעילוי נשמת
דרור בן רות, נעים בן רבקה,
הרב מעודה סיהאי בן ר' אברהם,
רמי רחמים נחום בן סבריה ז"ל

הַתַּנְ"ךְ שֶׁלָּנוּ

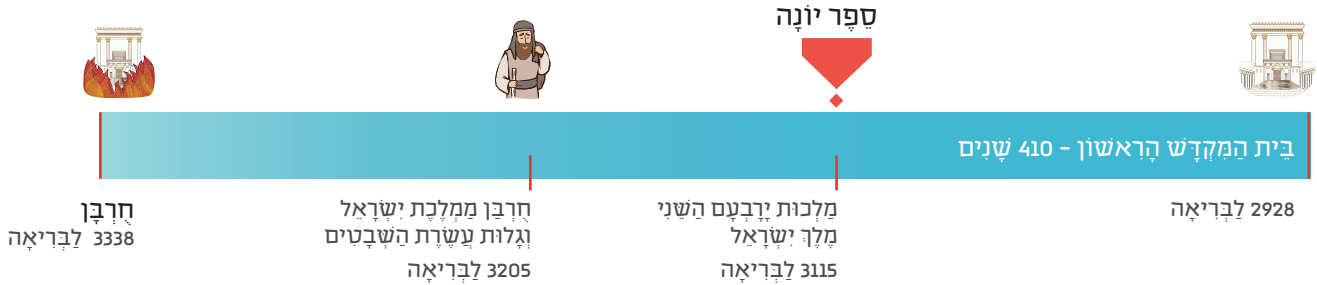

הוֹרִים וְיֻלְדִים תַּנְ"ךְ יַחְדָּיו לְוֹמְדִים

סֵפֶר יוֹנָה חֵלֶק א

סֵפֶר יוֹנָה הוּא אֶחָד מִשְׁנַיִם עָשׂוֹר סִפְרֵי נְבוֹאָה קְצָרִים שֶׁאֲגָדוּ יַחַד לְסֵפֶר "תְּרֵי עָשׂוֹר" בַּתַּנְ"ךְ.
מְנַהֵג יִשְׂרָאֵל מִדּוּרֵי דוֹרוֹת לְקֹרֵא אֶת סֵפֶר יוֹנָה בְּמִנְחָה שֶׁל יוֹם הַכַּפּוּרִים.

פֶּרֶק א

בספר מלכים ב (יד, כה) מסופר
על הנביא יונה בן אַמְתִּי שֶׁגָּר
בְּגֵת חֶפְר בְּתַקּוּפֹת יָרְבֵּעַם
הַשָּׁנִי, שֶׁמָּלַךְ עַל יִשְׂרָאֵל בִּשְׁנַת
3115 לְבְרִיָּאָת הָעוֹלָם, כִּסְּ 1900
שָׁנָה לְאַחַר הַקְּמַת
בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הָרִאשׁוֹן.

נְכוּן / לֹא נְכוּן

- ◆ ה' צוּה עַל יוֹנָה לְלַכֵּת לְיַנְיָנָה.
- ◆ יוֹנָה מִיַּד הַתַּאֲרָגָן לְמִלֵּא אַחַר צוּ ה'.
- ◆ יוֹנָה הֵלַךְ לִיְפוֹ כְּדֵי לְעַלּוֹת עַל אֲנִיָּה
וּלְבָרֵחַ מִלִּפְנֵי ה'.
- ◆ הַמַּלְחִים הִטִּילוּ דְבָרִים לַיָּם כְּדֵי
שֶׁלֹּא אֲנִיָּה יִהְיֶה חַל לְשׂוֹט.
- ◆ יוֹנָה הִשְׁתַּתַּף בְּנִסְיוֹנוֹת לְהַצִּיל
הָאֲנִיָּה וְהָאֲנָשִׁים.
- ◆ רַב הַחוּבֵל הַמְלִיץ לְיוֹנָה לְלַכֵּת לִישָׁן.
- ◆ הַמַּלְחִים הִפִּילוּ רַק גּוֹרֵל אֶחָד וּמִיַּד
יָדְעוּ בְּגִלְל מִי הַסַּעְרָה.
- ◆ כָּל הַגּוֹרְלוֹת נִפְלוּ עַל יוֹנָה.

יוֹנָה בּוֹרַח מֵה' וְהַסַּעְרָה הַגְּדוֹלָה בֵּינָם

א וַיְהִי דְבַר ה' אֶל יוֹנָה בֶן אַמְתִּי, לֵאמֹר:
ב קוּם לֶךְ אֶל נִינְוָה הָעִיר הַגְּדוֹלָה וְקִרְא עֲלֶיהָ {=אֶת הַנְּבוּאָה שֶׁאֲמַר},
כִּי עֲלֹתָהּ רַעְתֶּם לְפָנָי.
ג וַיְקֹם יוֹנָה לְבָרֵחַ תְּרִשִׁישָׁה {=לְעִיר תְּרִשִׁישׁ} מִלִּפְנֵי ה'. וַיֵּרֶד יָפוֹ וַיִּמְצָא
אֲנִיָּה בָּאָה {=מִפְּלִיגָה לְ} תְּרִשִׁישׁ, וַיִּתֵּן שְׂכָרָהּ {=שָׂלֵם שֶׁכָּר הַפְּלִיגָה}, וַיֵּשׁ
שָׁפְרָשׁוֹ שְׂשֻלִם שֶׁכָּר הָאֲנִיָּה בְּלֶחֶם כְּדֵי שֶׁתִּמְצָא לְדַרְדָּר מִיָּד. וַיֵּרֶד בָּהּ, לְכַוֵּן עִמְקֵהֶם
תְּרִשִׁישָׁה מִלִּפְנֵי ה'.
ד וְה' הִטִּיל רוּחַ גְּדוֹלָה אֶל הַיָּם, וַיְהִי סַעַר גְּדוֹל בַּיָּם, וְהָאֲנִיָּה חֹשְׁבָה
{=אֲנָשֵׁי הָאֲנִיָּה חֹשְׁבוּ שֶׁהָאֲנִיָּה עוֹמֶדֶת} לְהִשָּׁבֵר. ה' וַיִּירָאוּ הַמַּלְחִים וַיִּזְעַקוּ אִישׁ
אֶל אֵלָהֵיו וַיִּטְלוּ אֶת הַפְּלִים אֲשֶׁר בְּאֲנִיָּה אֶל הַיָּם לְהַקֵּל מֵעֲלֵיהֶם.
וַיִּוֹנֶה יָרֵד אֶל יַרְכְּתֵי {=קִצָּה צֵד} הַסַּפִּינָה וַיִּשְׁכַּב וַיִּרְדָּם. וַיַּקְרַב אֱלֹהֵי
רַב הַחֹבֵל וַיֹּאמֶר לוֹ:
מַה לָּךְ נִרְדָּמָה?! קוּם קְרָא אֶל אֱלֹהֶיךָ! אוֹלַי יַתְעַשֶׂת הָאֱלֹהִים
לָכֵן {=בְּזָכוֹת הַתְּפִלָּה לֹא יִהְיֶנּוּ הָאֱלֹהִים} - וְלֹא נִאֲבֹד!
ז וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ:
לָכֵן וְנִפְלְאָה גּוֹרְלוֹת {=נִעְרָף הַגְּרָלָה בֵּין כָּל הַנוֹסְעִים} וְנִדְעָה בְּשִׁלְמֵי
הַרְעָה הַזֹּאת לָנוּ!
וַיַּפְּלוּ גּוֹרְלוֹת, וַיִּפֹּל הַגּוֹרֵל {=כָּס פָּעַם} עַל יוֹנָה.

במזמור מח בתהלים נאמר (פס' ח): "ברוח קדים תשביר אניות תרשיש". המשורר אומר שה' יכול להביא רוח מזרחית כה חזקה שתשביר אפילו אניות השטות לתרשיש!
מה אפשר ללמד מכך על סוג האניות שבהן הפליגו לתרשיש?

האם אפשר לברח מה'?

כיצד יתכן שחשב יונה לברח מה' - והרי ה' נמצא בכל מקום! הרד"ק הסביר שיונה קנה שאם יצא מארץ ישראל לא תשרה עליו הנבואה, כי אין השכינה שורה בחוץ לארץ וכך לא ידרש ללכת לנבא על נינה. הפרשנים הסבירו שיונה חשב שאם תחזור נינה בתשובה - יראה הדבר את קלון עם ישראל שאינם חוזרים בתשובה חרף כל תוכחות הנביאים. כדי להגן על כבוד עם ישראל נסה יונה להמנע מלנבא על נינה.

"בָּאָה" או: "בָּאָה"?

יונה מצא בנמל יפו אניה ה"בָּאָה תרשיש". אך אם כבר בָּאָה האניה לתרשיש - איך הוא מצא אותה ביפו?
לעיתים, הטעמה של מלה יכולה לשנות את משמעותה. כשהמלה "בָּאָה" מטעמת מלעיל, כשההדגשה לפני סוף המלה, כונתה שהיא כבר הגיעה. ואלו כשהמלה "בָּאָה" מדגשת מלרע, כשההדגשה בסוף המלה, כונתה שהיא הולכת ובאה. יונה מצא אפוא אניה הולכת לבוא לתרשיש, המוכנה לבוא לתרשיש - ולא שכבר הגיעה לשם.
איך אפשר להסביר על פי זה את בואה הכפול של רחל אמנו אל הבאר (בראשית כט, ו ט)?

חידה

ישעיהו הנביא (סו, יט) מביא את דבר ה': "ושמתי בהם אות ושלחתי מהם פליטים אל הגוים תרשיש, פול ולוד, משכי קשת, תבל ויון, האיים הרחוקים אשר לא שמעו את שמעי ולא ראו את כבודי - והגידו את כבודי בגוים!".
נסו לשער לפי פסוק זה מדוע נסה יונה להגיע דוקא לתרשיש?

שיחתם של אנשי האניה עם יונה

1. כמה שאלות שאלו המלחים את יונה בהתחלה?
2. על אילו משאלותיהם לא ענה יונה?
3. יונה הוסיף פרט שלא נשאל עליו - מהו?
4. לדעתך, מדוע התחילו המלחים לפחד לאחר תשובת יונה? הרי בהתחלה הוא לא אמר שום דבר מפחיד!
5. כיצד הציע יונה למלחים לעצור את הסערה?

ח ויאמרו אליו:

הגידה נא לנו: באשר למוי הרעה הזאת לנו {=מה חסא שעשית וכלפי מי חסאת?} מה מלאכתך? ומאין תבוא? מה ארצך? ואי מזגה עם אתה?

ט ויאמר אליהם:

עברי אנכי, ואת ה' אלהי השמים אני ירא, אשר עשה את הים ואת היבשה.

י וייראו {=פחדו} האנשים וראו גדולה. ויאמרו אליו:

מה זאת עשית?!

כי ידעו האנשים כי מלפני ה' הוא ברח, כי הגיד להם.

יא ויאמרו אליו:

מה נעשה לך וישתק הים מעלינו? כי הים הולך וסער!

יב ויאמר אליהם:

שאוני והטילני אל הים - וישתק הים מעליכם, כי יודע אני כי בשלי {=בגללי} הסער {=הסערה} הגדול הזה עליכם.

מה החדוש בדברי יונה?

הגויים האמינו שישנם אלים רבים, וכל אל מפקד על תחום אחר - אחד על הגשם, אחד על התבואה, וכן הלאה, ואין אל אחד יכול להשפיע על תחום של אל אחר. הם חשבו גם כי כל אל מיצג בפסל מסוים. על כן כשיונה אומר להם שהאלהים שלו מיוחד, שאין פסל המיצג אותו, ושהוא מנהיג את העולם כולו - גם את היבשה וגם את הסערה המתרחשת עכשו בים - הם התפעלו מכך מאוד ונבהלו.

1. בסוף הקטע הקודם הציע יונה לאנשים להטיל אותו לים, האם קבלו האנשים מיד את הצעתו? לדעתך, מה אפשר ללמד על האנשים מהעבדה שלא קבלו מיד את הצעת יונה?
2. מה עשו האנשים לפני שהטילו את יונה לים?
3. כמה זמן חלף מהטלת יונה עד לרגיעת הים?
4. מה עשו האנשים אחרי שהטילו את יונה לים?

השליכת יונה לים ותפלת האנשים לה'

יג ויחתרו האנשים להשיב {=את האניה} אל היבשה ולא יכלו {=הצליחו} - כי הים הולך וסער עליהם! יד ויקראו אל ה' ויאמרו:

אנה ה'! אל נא נאבדה בנפש האיש הזה, ואל תתן עלינו דם נקיא {=אל תאשים אותנו ברצח של חף מפשע}, כי אתה ה', באשר חפצת - עשית!

טו וישאו את יונה ויטלחו אל הים, ויעמד הים מזעפו {=מפסו}. הסערה שקכה. טז וייראו האנשים וראו גדולה את ה' ויזבחו זבח לה' ויודו {=גדו} נדרים.

לדעתכם, מה גרם לאנשי האניה להבין שהסערה נשלחה כענש דוקא לאחד מהאנשים שבאניה שלהם?
 רש"י מביא הסבר מחז"ל: "רואים היו שאר ספינות הולכות בים בשלום - ושלחם משתברת! אמרו: בשביל אחד ממנו (=מאתנו) הוא!".
 התבוננו היטב בלשון הפסוקים וחפשו מלה מיתרת היכולה לשמש מקור לדברי חז"ל שהסערה תקפה רק את האניה שלהם.

פרק ב

1. האם רצה ה' שיונה ימות?
2. כמה זמן היה יונה בתוך הדג?
3. בחלק הראשון של התפלה - אחרי שראה שהוא נשאר בחיים, אמר יונה:
 - שהוא בטוח שה' ____ את תפלתו.
 - שהוא יודע שיסלח לו ה', והוא עוד יוסיף לראות את בית המקדש, כי עבדה שה' לא ____ אותו אלא השאיר אותו ____.
 - יונה מתאר את ההרגשה שלו ואומר שצמח הסוף, הגדל ליד המים, נראה כמו כובע על ראשו - מדוע אמר זאת? (רמז: איפה הוא נמצא?)
 - יונה אמר שהוא מרגיש כאלו הארץ סגורה בפניו, כמו ____ סגור עם בריח.

תפלת יונה ממעי הדג

א וַיִּמֶן {=מנה. שפח} ה' דג גָּדוֹל לְבַלֵּעַ אֶת יוֹנָה. וַיְהִי יוֹנָה בְּמִעֵי הַדָּג שְׁלֹשָׁה יָמִים וּשְׁלֹשָׁה לַיְלֹת. ב וַיִּתְפַּלֵּל יוֹנָה אֶל ה' אֱלֹהָיו מִמִּעֵי {=מבטן} הַדָּגָה {=הדג}. ג וַיֹּאמֶר:
 קְרָאתִי מִצָּרָה לִּי אֵל ה' - וַיַּעֲנֵנִי!
 מִבֶּטֶן שְׂאוֹל {=הדג. שהוא כְּקֶבֶר} שׁוֹעֲתִי {=צַעֲקוֹתִי} - שָׁמַעְתָּ קוֹלִי {=מבטח לי שתשמע ה' את קולי}.
 ד וַתִּשְׁלִכֵנִי מִצוֹלָה {=עמק הים} בְּלִבְבַי יָמִים, וְנָהָר יִסְבְּבֵנִי. כָּל מִשְׁבְּרֵיהַי {=גלי הים הנשברים} וַגְּלִיָּה עָלַי עָבְרוּ.
 ה וַאֲנִי אֹמְרֹתִי: נִגְרַשְׁתִּי {=גרשתי} מִנֶּגֶד עֵינָיָה!
 אֲהִי {=יודע אני ש} אוֹסִיף לְהִבִּיט אֶל הַיָּם קְדֻשָׁה {=בית המקדש}.
 ו אֶפְסוֹנִי {=הקופו אותי} מִיָּם עַד נַפְשִׁי {=עד שכמעט נלקחה נפשי ומתי}.
 תְּהוֹם יִסְבְּבֵנִי.
 סוּף חֲבוּשׁ לְרֵאשִׁי {=הסוף הוא כמו כובע החבוש לראשי}.
 ז לְקַצְבֵי הַרִים יַדְדֵי, הָאָרֶץ - בְּרַחֲמֶיהָ {=שעריה סגורים} בַּעֲדֵי לְעוֹלָם. וַתַּעַל מִשַּׁחַת {=הצלחת ממנות את} חַיִּי, ה' אֱלֹהָי!

תפלת יונה ממעי הַדָּג - המשך

ח בַּהֲתַעֲפֹף עָלַי {=בְּשִׂמְעוֹתֵי} נַפְשִׁי, אֶת ה' זְכַרְתִּי {=בְּבִקְשָׁה}.

וַתָּבוֹא אֵלַי תַּפְלֵתִי, אֶל הַיָּם קָדְשְׁךָ {=וַתִּקְבְּלֵה}.

ט מִשְׁמֵרִים הַבְּלִי שָׂוֵא {=עוֹבְדֵי הַפְּסֵלִים} חֲסִדִּים יַעֲזֹבוּ {=לֹא יִשְׁמְרוּ הַבְּטָחָתָם}.

י {=אֶבֶל} וְאֲנִי בְּקוֹל תּוֹדָה אֲזַבְּחָה לָּךְ, אֲשֶׁר נִדְרָתִי - אֲשַׁלְּמָה.

{=וְאוֹדָה בִּי} יִשְׁעֵתָה {=הַיְשׁוּעָה} - לָהּ!

יב וַיֹּאמֶר ה' לְדָג, וַיִּקָּא אֶת יוֹנָה אֶל הַיָּבֵשָׁה.

1. בחלק האחרון (מפס' ח) של תפלתו בקש יונה מה' שיאפשר לו לקיים את השליחות. מה בקש יונה שיקרה לתפלתו?
2. יונה התחייב שאת הנדר שלו ללכת לנבא הוא -----
3. האם קבל ה' את תפלתו?
4. אם אתם הייתם בבטן הַדָּג - מה הייתם מתפללים?
5. לדעתכם, האם הוֹדָה יונה בטעות שלו או שרק התחייב לקיים את צו ה'?

חז"ל אומרים שאין לאדם לנדר סתם, אלא רק אם נמצא בצרה - כיצד אפשר לראות זאת בפרק?

הסוף המצוי, שהוא כנראה הסוף המזכר בתנ"ך, גדל בקרבת מים. גבעולו ספוגי, והוא מגיע עד לגבה שני מטרים. שרשיו יכולים להגיע לעמק של שלושים ס"מ בתוך המים. הסוף צומח לרב ליד קנה, ומכאן הצרופ: "קנה וסוף" (ישעיהו יט, ו), שהשתבש ל"קנה-סוף", אך באמת, קנה וסוף הם שני צמחים שונים.

לדעתכם, למה הזכיר יונה בתפלתו דוקא את הסוף?

"באו מים עד נפש!"

דברי יונה: "אפפוני מים עד נפש" דומים לבטוי בתהלים (סט, ב): "באו מים עד נפש" המבטא שאי אפשר עוד לסבל - המצב בלתי נסבל!

החלק השני יפורסם אי"ה לקראת הושענא רבה.

לחצו כאן אם ברצונכם לקבלו לכשיצא,

או סרקו את הקודר (קוד QR):

סדרת "התנ"ך שלנו" מאת אלון חוני

עריכת לשון: עומר פדור | איקונים: דניאלה פונד | איורים: נעמה להב | עיצוב גריד: צופיה הרבנד | עימוד: דגנית סטניצקי

כל הזכויות שמורות | להארות והערות: alon.hazani@gmail.com

פרק מתוך "התנ"ך שלנו" - ספר יונה

סדרת "התנ"ך שלנו" פותחת צוהר לעולם התנ"ך להורים וילדים החפצים ללמוד יחדיו, בהבנה, בהעמקה ובדין בנושאים ערכיים. זאת ועוד, בזכות מבנה הספר ועיצובו יוכלו ילדיכם להמשיך ללמוד ספר זה גם בעצמם.

"התנ"ך שלנו" מזמין אתכם ללימוד משותף של ספר הספרים בדרך חדשה וחוויתית.

עד כה יצא לאור ספר יהושע, ובקרוב יראה אור גם ספר שופטים.

להזמנת ספרים ליחידים ולקבוצות לימוד, וכן להנצחת יקירכם בספרים הבאים,

פנו למכון התורני אור עציון 08-8502822 // 054-6340121 // www.machon.oretzion.com

